

RETSEPTDA ISHLATILADIGAN ASOSIY QISQARTMALAR

<https://doi.org/10.70728/b.series.v08.i03.003>

Mo‘minova Oftobxon Karimovna

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Lotin tili, pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

Oftobxom20@gmail.com

+998 94 558 55 11

Annotatsiya. Ushbu maqolada retsept tushunchasi, uning tibbiyot va farmatsevtika sohasidagi ahamiyati hamda tuzilish qoidalari yoritiladi. Retsept shifokor tomonidan bemorga dori vositasini tayyorlash yoki berish uchun farmatsevtga yoziladigan rasmiy hujjat hisoblanadi. Maqolada retseptning tarkibiy qismlari, lotin tilida yozilishining sabablari hamda retseptda qo‘llaniladigan asosiy qisqartmalar haqida ma‘lumot beriladi. Shuningdek, retsept yozish jarayonida aniqlik va tartibning muhimligi ta‘kidlanadi. Tibbiyot va farmatsevtika amaliyotida keng qo‘llaniladigan lotin tilidagi asosiy qisqartmalar haqida ma‘lumot beriladi. Retsept yozishda ishlatiladigan qisqartmalar shifokor va farmatsevt o‘rtasidagi professional muloqotni soddalashtirish va aniqlashtirishga xizmat qiladi. Maqolada eng ko‘p uchraydigan lotincha qisqartmalar, ularning to‘liq shakli va ma‘nosi yoritilgan. Mazkur maqolada tibbiyot va farmatsevtika amaliyotida keng qo‘llaniladigan lotin tilidagi asosiy qisqartmalar haqida batafsil ma‘lumot beriladi. Retsept yozishda ishlatiladigan qisqartmalar shifokor va farmatsevt o‘rtasidagi professional muloqotni soddalashtiradi hamda dori vositalarini tayyorlash va qo‘llash jarayonida aniqlikni ta‘minlaydi. Maqolada retseptlarda eng ko‘p uchraydigan lotincha qisqartmalar, ularning to‘liq shakli va ma‘nosi hamda amaliy qo‘llanishi yoritilgan. Shuningdek, qisqartmalarni bilish tibbiyot xodimlari uchun muhim kasbiy ko‘nikma ekanligi ta‘kidlanadi.

Kalit so‘zlar: retsept, farmatsevtika, lotin tili, dori vositasi, qisqartmalar, tibbiy terminologiya, farmatsevtik retsept, retsept, tibbiy terminologiya, dori vositalari, lotincha atamalar.

Аннотация. В данной статье рассматривается понятие рецепта, его значение в медицине и фармацевтике, а также правила его составления. Рецепт является официальным документом, который врач выписывает фармацевту для приготовления или выдачи лекарственного средства пациенту. В статье освещаются составные части рецепта, причины его написания на латинском языке, а также основные сокращения, используемые в рецептуре. Кроме того, подчеркивается важность точности и порядка при

написании рецепта. Представлена информация об основных латинских сокращениях, широко применяемых в медицинской и фармацевтической практике. Использование сокращений в рецептах способствует упрощению и уточнению профессионального общения между врачом и фармацевтом. В статье подробно рассматриваются наиболее распространённые латинские сокращения, их полная форма, значение и практическое применение. Также отмечается, что знание данных сокращений является важным профессиональным навыком для медицинских работников.

Ключевые слова: рецепт, фармацевтика, латинский язык, лекарственное средство, сокращения, медицинская терминология, фармацевтический рецепт, латинские термины.

Abstract. This article discusses the concept of a prescription, its importance in medicine and pharmacy, and the rules for its composition. A prescription is an official document written by a physician for a pharmacist in order to prepare or dispense a лекарственного средства to a patient. The article describes the structural components of a prescription, the reasons for writing prescriptions in Latin, and the main abbreviations used in prescription writing.

The importance of accuracy and order in writing prescriptions is also emphasized. Information is provided about the main Latin abbreviations widely used in medical and pharmaceutical practice. The use of abbreviations in prescriptions simplifies and clarifies professional communication between physicians and pharmacists.

The article also examines the most common Latin abbreviations, their full forms, meanings, and practical applications. It is emphasized that knowledge of these abbreviations is an important professional skill for medical workers.

Keywords: prescription, pharmacy, Latin language, medicinal product, abbreviations, medical terminology, pharmaceutical prescription, Latin terms.

Kirish. Tibbiyot va farmatsevtika sohasida retsept muhim hujjatlardan biri hisoblanadi. Retsept orqali shifokor bemorga kerakli dori vositalarini belgilaydi va farmatsevtga ularni tayyorlash yoki berish bo‘yicha ko‘rsatma beradi. Retsept nafaqat dori vositasining nomi va miqdorini, balki uni qanday qabul qilish kerakligini ham ko‘rsatadi. Shu sababli retsept tibbiy amaliyotda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan rasmiy hujjatdir.

Retsept (lotincha *Recipe* – “ol” degan ma’noni bildiradi) – bu shifokor tomonidan yozilgan va farmatsevtga bemor uchun dori vositasini tayyorlash yoki berish haqida ko‘rsatma beruvchi yozma hujjatdir. Retseptda dori vositasining nomi, miqdori, tayyorlash usuli va bemorga qanday qo‘llanishi haqida ma’lumot beriladi.

Retsept yozishda aniqlik va tushunarlilik muhim hisoblanadi. Chunki noto‘g‘ri yozilgan retsept dori vositasini noto‘g‘ri tayyorlash yoki qo‘llashga olib kelishi mumkin. Shu sababli retsept yozishda aniq qoidalar va xalqaro terminologiya qo‘llaniladi.

Retsept odatda bir necha asosiy qismlardan iborat bo‘ladi:

Inscriptio – retsept yozilgan tibbiyot muassasasining nomi va ma’lumotlari.

Praescriptio – dori vositalarining nomi va miqdori ko‘rsatiladigan qism.

Subscriptio – farmatsevt uchun dori tayyorlash usuli haqida ko‘rsatmalar.

Signatura – bemorga dori vositasini qanday qabul qilish kerakligi haqidagi ko‘rsatma.

Farmatsevtik retseptlar an’anaviy ravishda lotin tilida yoziladi. Buning sababi lotin tilining xalqaro ilmiy til sifatida qo‘llanilishi va terminlarning aniqligidir. Lotin tilida yozilgan retseptlar turli mamlakatlarda ham bir xil tushuniladi va noto‘g‘ri talqin qilish ehtimoli kamayadi.

Retseptlarda ko‘pincha quyidagi qisqartmalar ishlatiladi:

Rp. (Recipe) – ol

M. (Misce) – aralashtir

D. (Da) – ber

S. (Signa) – belgilab yoz

Bu qisqartmalar retseptni qisqa, aniq va tushunarli yozishga yordam beradi.

Retsept tibbiyot va farmatsevtika amaliyotida muhim hujjat hisoblanadi. U shifokor va farmatsevt o‘rtasidagi rasmiy aloqa vositasi bo‘lib, bemorga to‘g‘ri dori vositasini tayyorlash va qo‘llashni ta’minlaydi. Retseptni to‘g‘ri yozish uchun lotin tilidagi terminologiyani va retsept tuzilish qoidalarini yaxshi bilish zarur. Bu esa tibbiyot xodimlarining professional faoliyatida muhim ahamiyatga ega.

Tibbiyot va farmatsevtika sohasida retsept yozishda lotin tilidan foydalanish qadimiy an’analardan biri hisoblanadi. Lotin tili xalqaro ilmiy til bo‘lib, turli mamlakat mutaxassislari uchun bir xil tushunarli terminologiyani ta’minlaydi. Retseptlarni yozishda esa ko‘pincha turli lotincha qisqartmalar qo‘llaniladi. Bu qisqartmalar retseptni qisqa, aniq va tushunarli yozishga yordam beradi.

Quyida retsept yozishda eng ko‘p qo‘llaniladigan lotincha qisqartmalar keltirilgan:

Rp. (Recipe) – ol

M. (Misce) – aralashtir

D. (Da) – ber

S. (Signa) – belgilab yoz

D.t.d. (Da tales doses) – shunday dozalarda ber

aa (ana) – teng miqdorda

q.s. (quantum satis) – yetarli miqdorda

ad – ... gacha

gtt. (guttae) – tomchi

tab. (tabulettae) – tabletka

caps. (capsulae) – kapsula

sol. (solutio) – eritma

ung. (unguentum) – surtma (maz)

t-ra (tinctura) – tinktura

Lotincha qisqartmalar retseptni yozishda muhim ahamiyatga ega. Ular: retseptni qisqa va aniq yozishga yordam beradi;

farmatsevt uchun dori tayyorlash jarayonini osonlashtiradi;
xalqaro tibbiy terminologiyaning yagona tizimini ta’minlaydi.

Shu sababli tibbiyot va farmatsevtika sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar bu qisqartmalarni yaxshi bilishi zarur.

Lotin tilidagi qisqartmalar retsept yozish jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ular tibbiyot va farmatsevtika amaliyotida aniqlik, ixchamlilik va tushunarlikni ta’minlaydi. Retsept yozish qoidalarini to‘g‘ri o‘zlashtirish uchun lotincha qisqartmalarni bilish muhimdir.

Tibbiyot va farmatsevtika sohasida retsept yozish muhim jarayonlardan biri hisoblanadi. Retsept shifokor tomonidan yozilib, farmatsevtga bemor uchun dori vositasini tayyorlash yoki berish haqida ko‘rsatma beruvchi rasmiy hujjatdir. Retsept yozishda lotin tilidan foydalanish qadimdan shakllangan ilmiy an‘ana bo‘lib, u xalqaro tibbiy terminologiyaning asosini tashkil etadi.

Lotin tilining asosiy afzalligi shundaki, u aniq va o‘zgarmas terminologiyani ta’minlaydi. Shu sababli retseptlarda ko‘plab lotincha so‘zlar va qisqartmalar ishlatiladi. Bu qisqartmalar retseptni qisqa, aniq va tushunarli yozishga yordam beradi.

Retsept yozishda qisqartmalardan foydalanish bir necha muhim vazifalarni bajaradi. Avvalo, ular retsept matnini ixchamlashtiradi va yozishni osonlashtiradi. Shuningdek, qisqartmalar farmatsevt uchun dori tayyorlash jarayonida aniq ko‘rsatmalar beradi.

Lotincha qisqartmalar tibbiyot xodimlari o‘rtasida umumiy va tushunarli terminologiyani shakllantiradi. Bu esa turli mamlakatlarda ishlaydigan mutaxassislar uchun ham retsept mazmunini tushunishni osonlashtiradi.

Retsept yozishda quyidagi qisqartmalar eng ko‘p qo‘llaniladi:

Rp. (Recipe) – ol

M. (Misce) – aralashtir

D. (Da) – ber

S. (Signa) – belgilab yoz

D.t.d. (Da tales doses) – shunday dozalarda ber

aa (ana) – teng miqdorda

q.s. (quantum satis) – yetarli miqdorda

ad – ... gacha

gtt. (guttae) – tomchi

tab. (tabulettae) – tabletka

caps. (capsulae) – kapsula

sol. (solutio) – eritma

ung. (unguentum) – surtma (maz)

tinct. (tinctura) – tinktura

Bu qisqartmalar retsept yozishda aniq va standart ko‘rsatmalarni ifodalashga yordam beradi.

Retseptda qisqartmalarning qo‘llanishiga misol

Masalan, retsept quyidagicha yozilishi mumkin:

Rp.: Natrii chloridi 5,0

Aquae destillatae 200 ml

M. D. S. Kuniga 2 mahal ichish uchun.

Bu yerda:

Rp. – ol

M. – aralashtir

D. – ber

S. – belgilab yoz

kabi qisqartmalar qo‘llanilgan.

Xulosa. Lotin tilidagi qisqartmalar retsept yozish jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular retseptni ixcham, aniq va tushunarli shaklda yozishga yordam beradi hamda tibbiyot xodimlari o‘rtasidagi professional muloqotni osonlashtiradi. Shuning uchun tibbiyot va farmatsevtika sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar lotincha qisqartmalarni yaxshi bilishi va to‘g‘ri qo‘llashi zarur.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimovna, M. O. (2022). Linguocultural features of phraseology in Uzbek and German languages. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(6), 481-482.
2. Karimovna, M. O. (2021). Structural properties of additional elements. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(5), 173-178.
3. Muminova, O. (2025). STRENGTHENING MEDICAL CULTURE IN PEDAGOGICAL APPROACHES: INTEGRATION OF EDUCATION, UPBRINGING AND INNOVATION. *AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE*, 3(10), 202-213.
4. Muminova, O. (2025). THE HISTORICAL AND CONTEMPORARY ROLE OF THE LATIN LANGUAGE IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SCIENCE AND THE FORMATION OF ITS TERMINOLOGY. In *International Conference on Business & Management* (Vol. 1, No. 3, pp. 177-182).